GAIA
Voice of the Voiceless

DIERENWELZIJN IN HET WAALS GEWEST 2019-2024

Beoordeling van de ambtstermijn van minister Céline Tellier

INLEIDING

Dierenrechtenorganisatie GAIA heeft, nu de verkiezingen in aantocht zijn, de prestaties van de gewestelijke ministers voor Dierenwelzijn in België aan een beoordeling onderworpen. Het is de bedoeling na te gaan of ministers Céline Tellier, Bernard Clerfayt en Ben Weyts de verwachtingen op het gebied van dierenwelzijn hebben ingelost.

Aan de hand van deze beoordeling, die gebaseerd is op een grondig onderzoek van de maatregelen van de ministers, heeft GAIA aan elk van hen een score toegekend. Het team van GAIA nam al hun verwezenlijkingen onder de loep, zowel hun eigen initiatieven als de maatregelen die naar aanleiding van interpellaties werden doorgevoerd. Bij deze analyse hebben we ook rekening gehouden met initiatieven die mogelijk contraproductief werken. We wijzen erop dat de bewustmakingsacties niet zijn opgenomen in deze analyse, die immers specifiek gericht is op de wetgevende acties van de ministers. Deze lijst is bijgevolg niet uitputtend, maar biedt wel een significante informatiebasis.

GAIA verbindt zich ertoe transparantie en verantwoordelijkheid op het gebied van dierenwelzijn te bevorderen. Met deze beoordeling willen we de burgers objectief informeren over het eindresultaat van de ministers aan wie deze belangrijke opdracht is toevertrouwd.

METHODOLOGIE

De beoordelingscriteria zijn onder meer gebaseerd op de prioriteiten die aan het begin van de ambtstermijn zijn vastgelegd, zoals gedefinieerd in de gewestelijke beleidsverklaring, en op de prioriteiten die GAIA aan het begin van de regeerperiode heeft vastgesteld om het dierenwelzijn te verbeteren. Het komt erop aan te bepalen of die prioriteiten daadwerkelijk zijn verwezenlijkt in de periode 2019-2024. Van alle maatregelen die de minister ten uitvoer heeft gelegd, wegen deze prioriteiten dus het zwaarst door bij de beoordeling. De eindscore op 20 is vermeld aan het einde van dit document.

Met het oog op een betere organisatie en een beter begrip is het overkoepelende thema van het dierenwelzijn onderverdeeld in vier afzonderlijke hoofdstukken:

1. Gezelschapsdieren
2. Fokdieren
3. Laboratoriumdieren
4. Andere initiatieven

Aan het einde van elk hoofdstuk geven we aan de hand van de volgende structuur een overzicht van de behandelde punten:

- **Positieve verwezenlijkingen**
- **Positieve maar ontoereikende maatregelen**
- **Contraproductieve maatregelen**
- **Ontbrekende maatregelen**

1. GEZELSCHAPSDIEREN

Positieve verwezenlijkingen:

- **Een einde aan de invoer van puppy's en kittens en strengere fokvoorwaarden:** GAIA is blij met het besluit van de Waalse Regering betreffende de erkenningsvoorwaarden voor inrichtingen voor dieren en de voorwaarden inzake het houden en de verhandeling van dieren. Deze nieuwe maatregelen betekenen een belangrijke stap voorwaarts op het vlak van dierenwelzijn. Ze omvatten onder meer:
  - een einde aan de invoer en de afschaffing van het statuut van fokker-handelaar;
  - een verhoging van de minimumnormen voor huisvesting van de dieren;
  - een beperking van het aantal nesten per vrouwelijk fokdier en een minimum- en maximumleeftijd voor de zwangerschap;
  - het opleggen van een verplichte opleiding voor de beheerders van de inrichtingen, of minstens een van hun personeelsleden;
  - de invoering van een herindelingsplan voor de fokdieren;
  - de verhoging van de tijd die wordt besteed aan de verzorging en socialisatie van de honden en de katten.

- **De positieflijst van reptielen:** In 2021 heeft de minister de lijst van reptielen, opgesteld door de Waalse Raad voor Dierenwelzijn, omgezet in een wet. Dit nieuwe besluit van de Waalse Regering beperkt het aantal reptielsoorten die particulieren in Wallonië mogen houden tot 232 en voert zo een duidelijke en precieze reglementering in op dit vlak. Dit is een belangrijke stap voorwaarts, hoewel GAIA liever een algemeen verbod op het houden van reptielen had gezien.

- **Hypertypes: preventieve maatregelen** om het welzijn van honden en katten te verbeteren en het probleem van ontsporingen van het fokken aan te pakken. Op voorstel van de minister heeft Wallonië nieuwe maatregelen genomen om de ontsporingen van het fokken van honden en katten tegen te gaan. Concreet voorziet dit besluit in:
  - een strikt verbod op het kweken van verschillende kattenrassen waarvan het lijden wetenschappelijk is bewezen (fold, munchkin, manx, kangaroo cat ...);
  - een verplichting voor de fokkers om fokhonden en fokkatten van risicorassen (bulldog, Duitse herder ...) veterinair te onderzoeken en zo nodig een kweekverbod;
  - een verbod op het adverteren en tentoonstellen van dieren die lijden aan erfelijke aandoeningen;
  - een verbod op het adverteren van niet-erkende rassen, doorgaans gecreëerd voor commerciële doeleinden (labradoodle, peagle ...).

Positieve maar ontoereikende maatregelen:

- **Het verbod op elektrische halsbanden en andere accessoires die een negatief effect hebben op het dierenwelzijn:** De minister heeft een besluit van de Waalse Regering laten goedkeuren betreffende het verbod op of de beperking van het gebruik van middelen of producten die vermijdbare pijn, lijden of letsel bij dieren veroorzaken. GAIA betreurt echter de uitzondering die is toegestaan voor het gebruik van elektrische halsbanden en wurghalsbanden voor werkhonden van de Civiele Veiligheid, de Federale en Lokale Politie, Landsverdediging en de Douane. Deze afwijking had trouwens tijdelijk moeten zijn, bijvoorbeeld met een vervaldag tot 2030, om het vooruitzicht te bieden op vooruitgang in de richting van diervriendelijkere praktijken.

Ontbrekende maatregelen:

- **Minimumnormen voor paardachtigen:** Ondanks het uitvoerige advies van de Waalse Raad voor Dierenwelzijn over de specifieke voorwaarden voor het houden van paardachtigen, heeft de minister geen wetgevende maatregelen genomen op dit vlak. In Wallonië zijn er momenteel geen specifieke normen voor het houden van deze dieren door particulieren of professionals. Net als voor alle andere diersoorten is het noodzakelijk dat er fatsoenlijke minimumnormen worden vastgesteld voor paardachtigen, zodat uiting wordt gegeven aan hun fysiologische en ethologische behoeften.

- **Een positieve lijst voor vogels en vissen:** Ondanks het unanieme advies van de Waalse Raad voor Dierenwelzijn heeft de minister de voorgestelde positieve lijst van vogelsoorten die door particulieren gehouden mogen worden, niet in wetgeving omgezet. Voor vissen is er nog geen dergelijke lijst opgesteld. De invoering van een positieve lijst is essentieel om de problemen in verband met het houden van de soorten in kwestie aan te pakken en de handel in niet-gedomesticeerde gezelschapsdieren te bestrijden.

- **Een einde aan de verkoop en tentoonstelling van dieren op markten:** Tijdens deze regeerperiode heeft de minister geen maatregelen genomen om de verkoop en het tentoonstellen van dieren op markten of tijdens evenementen zoals beurzen, tentoonstellingen, demonstraties en andere dierenshows te verbieden. Enkele vooruitstrevende gemeenten hebben daarentegen wel het initiatief genomen om deze leemte op gewestelijk niveau op te vullen door autonome beslissingen ter zake te nemen, beslissingen die door de minister worden gesteund.

Samengevat:

Positieve verwezenlijkingen:
- Een einde aan de invoer van puppy's en kittens en strengere fokvoorwaarden;
- Er is een lijst goedgekeurd van reptielen die door particulieren in Wallonië mogen worden gehouden;
- Het toezicht op de voortplanting van katten en honden en de invoering van preventieve maatregelen om ervoor te zorgen dat dieren niet lijden onder extreme genetische selectie.

Positieve maar ontoereikende maatregel:
Het verbod op elektrische halsbanden en andere accessoires die negatieve gevolgen hebben voor het dierenwelzijn, met een afwijking voor het gebruik van elektrische halsbanden voor werkhonden van de Civiele Veiligheid, de Federale en Lokale Politie, Landsverdediging en de Douane. Deze afwijking had op zijn minst tijdelijk en beperkt in de tijd moeten zijn.

Ontbrekende maatregelen:
- Fatsoenlijke minimumnormen voor paardachtigen;
- Een positieve lijst voor vogels en vissen;
- Het einde aan de verkoop en het tentoonstellen van dieren op markten of tijdens evenementen zoals beurzen, tentoonstellingen, demonstraties en andere dierenshows;
- Enz.

2. FOKDIEREN

Positieve verwezenlijkingen:

- **Strengere controles in de slachthuizen:** GAIA is verheugd over de versterking van de controles in de slachthuizen, met name door de installatie van bewakingscamera's in inrichtingen met hoge capaciteit. Hoewel de transparantie en de verscherpte controlemaatregelen die met dit nieuwe besluit worden ingevoerd, prijzenswaardig zijn, was het zinvoller geweest om deze bepalingen uit te breiden tot alle slachthuizen, met inbegrip van de inrichtingen met geringere capaciteit. Geen enkele instelling mag ontsnappen aan toezicht en verantwoording. We wijzen er wel op dat het effect van deze maatregel moeilijk meetbaar is.

- **De opstelling van minimumnormen voor het kweken van kalkoenen:** Tijdens deze legislatuur werd een besluit goedgekeurd dat minimumnormen vastlegt voor de omstandigheden waarin kalkoenen worden gehouden. De minister liet echter na om de kans te grijpen de industriële kweek van kalkoenen op termijn te verbieden, des te meer omdat dit soort kweek in Wallonië zo goed als onbestaande is.

Positieve maar ontoereikende maatregelen:

- **Verbod op het vermalen van kuikens:** Deze preventieve maatregel die bedoeld is om de dieren te beschermen bij het doden, moet worden toegejuicht. Deze maatregel is dan wel positief, maar blijft onvolledig. Het vergassen van eendagskuikens is immers nog steeds mogelijk, ook al zijn er geen bedrijven in Wallonië waar dit wordt toegepast.

- **Beslissingen in verband met de toekenning van vergunningen of erkenningen:** De minister heeft een aantal beslissingen genomen ten gunste van het dierenwelzijn in het kader van specifieke aanvragen voor een erkenning of een toekenning van een vergunning, zoals het zalmkweekproject in Baelen, de aanvraag om een plaats waar aan broodfok zal gedaan worden te regulariseren of de vestiging van een industriële kippenstal. Deze beslissingen waren echter niet systematisch. In andere dossiers in verband met aanvragen voor vergunningen of toelatingen heeft de minister geen standpunt ten gunste van de dieren ingenomen.

Contraproductieve maatregel:

- **De intrekking van het verbod op thuisslachtingen en het ontbreken van bepalingen om dit verbod te vervangen.** Toen het besluit van de Waalse Regering inzake de bescherming van dieren bij het doden werd opgesteld, werd de bepaling die thuisslachtingen van runderen, schapen en geiten volgens een religieuze ritus verbood, eenvoudigweg en zonder enige maatregel ter vervanging van de bepaling geschrapt. Deze actie heeft uiterst negatieve gevolgen en is onmiskenbaar een grote stap terug op het gebied van dierenwelzijn. Ter herinnering: thuisslachting met bedwelming, zoals wettelijk vereist, is in de praktijk onmogelijk te controleren en kan niet worden uitgevoerd door particulieren. Particulieren beschikken noch over de expertise, noch over de uitrusting die nodig is om bedwelming voorafgaand aan het slachten toe te passen. We wijzen er ook op dat de omstandigheden waarin deze dieren worden gehouden en vervoerd, een negatieve invloed hebben op het dierenwelzijn, waardoor het lijden dat gepaard gaat met hun slacht nog wordt verergerd.

Ontbrekende maatregelen:

Het valt niet te ontkennen dat fokdieren stiefmoederlijk zijn behandeld tijdens deze legislatuur. Er werden nauwelijks maatregelen genomen om hun levensomstandigheden te verbeteren. GAIA noteert twee symbolische en oppervlakkige stappen vooruit, maar geen enkele belangrijke maatregel die een echte impact kan hebben op de fokdieren die momenteel in Wallonië worden gehouden. Naast de vele tekortkomingen in de regelgeving vestigt GAIA de aandacht op ernstige vormen van structurele mishandeling in de landbouwsector, waaronder:

- **Het handhaven van de praktijk van dwangvoederen van eenden en ganzen.** Ondanks de vele acties die GAIA heeft ondernomen en het feit dat de meeste burgers van mening zijn dat de kwestie aandacht verdient en door de politieke wereld moet worden aangepakt (IPSOS-enquête in opdracht van GAIA, 2024), blijft deze fokpraktijk, die ervoor bekend staat dat ze wetenschappelijk bewezen dierenleed veroorzaakt, hardnekkig standhouden bij een paar producenten die nog actief zijn. De strategie van de minister, toegespitst op het reguleren en controleren van de fokkers, blijkt ontoereikend en ondoeltreffend, aangezien de praktijk van dwangvoederen intrinsiek problematisch blijft. Alleen een verbod kan een einde maken aan het lijden dat die eenden en ganzen wordt aangedaan.
- **Toestemming voor biggencastratie, uitgevoerd door de landbouwers zelf.** Tijdens deze zittingsperiode werd een koninklijk besluit afgekondigd dat een stap terug betekende op het gebied van dierenwelzijn en dat de landbouwers toestond om hun biggen zelf te castreren. De minister verklaarde dat ze niet bevoegd was ter zake en wees erop dat slechts 5 % van de varkens in Wallonië wordt gefokt, tegenover 95 % in Vlaanderen. Bijzonder vreemde uitspraken, vooral omdat ze afkomstig zijn van een minister die verantwoordelijk is voor dierenwelzijn.
- **Foknormen voor vleeskippen.** De omstandigheden op Belgische pluimveekwekerijen zijn alarmerend: overbevolking, misvormingen, immobiliteit, huidletsels, ademhalings-moeilijkheden, infecties, hoog sterftecijfer en veel ander lijden. Deze problemen zijn inherent aan het systeem. Er is geen enkele bepaling op dit vlak aangenomen.

Samengevat:

Positieve verwezenlijkingen:
- Strengere controles in de slachthuizen;
- Het opstellen van minimumregels voor de omstandigheden waaronder kalkoenen worden gehouden.

Positieve maar ontoereikende maatregelen:
- Verbod op het vermalen van kuikens;
- Beslissingen in verband met de toekenning van vergunningen of erkenningen.

Contraproductieve maatregel:
De intrekking van het verbod op thuisslachtingen en het ontbreken van bepalingen ter vervanging van het verbod.

Ontbrekende maatregelen:

- Verbod op de praktijk van dwangvoederen van eenden en ganzen;
- Verbod op het castreren van biggen;
- Verbod op het vergassen van kuikens;
- Verbod op kooien en individuele hokken in sectoren waar dergelijke installaties nog altijd bestaan;
- Versterking van de foknormen voor vleeskippen;
- Enz.

3. LABORATORIUMDIEREN

GAIA heeft vastgesteld dat slechts één maatregel met betrekking tot laboratoriumdieren werd uitgevoerd: de toekenning van een subsidie voor de ontwikkeling van een Technologisch Platform van Uitmuntendheid 'Alternatieven voor dierproeven'. Dit platform is bedoeld om de uitrusting en de competenties van de Franstalige wetenschappelijke gemeenschap in België te bundelen ter bevordering van alternatieve methodes voor dierproeven, met bijzondere aandacht voor hun overdraagbaarheid naar de industriële sector.

Volgens GAIA is dit initiatief grotendeels ontoereikend en voldoet het niet aan de verwachtingen op dit gebied. Tijdens de ambtstermijn van minister Tellier werden inspanningen geleverd om de huidige wetgeving inzake de bescherming van laboratoriumdieren te hervormen. Helaas werd deze hervorming plots opgeschort onder druk van de lobby's die voorstander zijn van dierproeven, met als gevolg dat werd afgezien van het voornemen om de bescherming van proefdieren te versterken.

In plaats van deze noodzakelijke hervorming door te voeren, werd er een Waals comité voor de bescherming van proefdieren opgericht. We moeten evenwel benadrukken dat dit comité, vanwege zijn onevenwichtige samenstelling, zijn gebrek aan onafhankelijkheid en het feit dat het geen vertegenwoordigers telt uit vrijwilligersorganisaties, elke mogelijke vooruitgang ten gunste van proefdieren lijkt te ondermijnen. Bijgevolg wordt de oprichting van dit comité beschouwd als contraproductief, waarbij de particuliere belangen worden bevoordeeld ten nadele van het welzijn van de proefdieren en de inspanningen voor een echte bescherming en daadwerkelijke vooruitgang voor dieren die in laboratoria worden gebruikt, worden ondermijnd.

<u>Samengevat:</u>

Positieve maar ontoereikende maatregel:
Een subsidie voor de ontwikkeling van een Technologisch Platform van Uitmuntendheid 'Alternatieven voor dierproeven'.

Contraproductieve maatregel:
De oprichting van een Waals comité voor de bescherming van proefdieren, dat onevenwichtig en niet-onafhankelijk is en gekenmerkt wordt door een uitgesproken ons-kent-ons-mentaliteit.

Ontbrekende maatregelen:

- Vaststelling van duidelijke jaardoelstellingen om het aantal dieren in laboratoria geleidelijk te verminderen;
- Meer consistente en samenhangende financiering voor onderzoek naar alternatieve methoden;
- Een belasting of vergoeding per dierproef;
- Meer transparantie rond dierproeven;
- Een verbod op experimenten op honden en katten, wegens de rol die ze in de maatschappij en in gezinnen spelen, en op primaten, wegens de wetenschappelijke consensus over hun gevoeligheid en complexe bewustzijn;
- Enz.

4. ANDERE INITIATIEVEN

Positieve verwezenlijkingen:

- **De invoering van de vergunning voor het houden van dieren en het herstel van de bevoegdheid van de lokale politie voor de administratieve inbeslagneming van de dieren:** Tijdens deze regeerperiode heeft de Waalse Regering op voorstel van de minister een nieuw decreet betreffende milieudeliquentie goedgekeurd. Dit versterkt onder meer de strijd tegen aantastingen van het dierenwelzijn. Dit reglement vereist voortaan de voorlegging van een uittreksel uit het centraal bestand voor de verwerving van een gezelschapsdier en geeft de lokale politie (opnieuw) toestemming om dieren in beslag te nemen.

- **Categorisering van de overtredingen en strengere straffen :** Met deze maatregel geeft de minister een duidelijk signaal af: milieudelinquentie zal in de toekomst harder worden aangepakt. Merk ook op dat het bedrag van de administratieve boete is verhoogd.

Positieve maar ontoereikende maatregels:

- **Toekenning van subsidies:** We wijzen erop dat de minister tijdens haar ambtstermijn diverse financiële steunmaatregelen heeft verleend of gehandhaafd, waaronder subsidies voor:
  - steun aan de asielen bij de creatie of verbetering van hun infrastructuren, en bijstand aan de asielen in het kader van de energiecrisis enz.;
  - hulp aan de gemeenten om acties op touw te zetten ter bevordering van het dierenwelzijn;
  - de verbetering van de toegang tot diergezondheidszorg voor kwetsbare bevolkingsgroepen, in samenwerking met verenigingen, OCMW's of gemeenten;
  - de bewustmaking van jongeren van het respect voor dieren door hun inzicht in hun behoeften van dieren te verdiepen;
  - enz.

  Die steunmaatregelen blijven wel onbeduidend in verhouding tot de gewestelijke begroting.

- **Versterking van de 'Unité du bien-être animal' van het Waals Gewest:** Sinds het begin van de zittingsperiode is het aantal personeelsleden van deze eenheid gestegen ten opzichte van 2019. Er zijn nu 18 medewerkers. Deze stijging wordt echter als bescheiden beschouwd in verhouding tot de behoeften. Ter vergelijking: de Vlaamse dienst Dierenwelzijn heeft momenteel bijna drie keer zoveel medewerkers in dienst.

Samengevat:

Positieve maatregelen:
- De concrete invoering van een vergunning om dieren te houden;
- Het herstel van de bevoegdheid van de lokale politie voor de administratieve inbeslagneming van de dieren;
- Categorisering van de overtredingen en strengere straffen.

Positieve maar ontoereikende maatregelen:
- Toekenning van subsidies;
- Versterking van de 'Unité du bien-être animal' van het Waals Gewest.

Ontbrekende maatregelen:
- Beleidslijnen, maatregelen of initiatieven om de consumptie van vlees en zuivelproducten te verminderen;
- Enz.

CONCLUSIE

Het ontbrak de oorspronkelijke doelstellingen uit de gewestelijke beleidsverklaring voor Wallonië op het vlak van dierenwelzijn in hoge mate aan ambitie. De verklaring beperkte zich op dit vlak eigenlijk tot één enkele zin: "De Regering verbindt zich ertoe meer respect voor het dierenwelzijn te verzekeren en het decreet van 4 oktober 2018 betreffende de Waalse Code voor Dierenwelzijn ten uitvoer te leggen." De minister heeft dan ook geen grote problemen ondervonden om aan deze doelstellingen te voldoen en binnen de gestelde grenzen te blijven.

Er is aanzienlijke vooruitgang geboekt, maar voornamelijk ten gunste van gezelschapsdieren, terwijl andere thema's stiefmoederlijk zijn behandeld of zelfs compleet zijn genegeerd. Dit resultaat en deze focus op één enkel aspect van het dierenwelzijn doen bezorgdheden rijzen over het vermogen van de minister om alle stakeholders, in het bijzonder haar partners binnen de meerderheid, aan te zetten tot actie en te overtuigen van de noodzaak om vooruitgang te boeken wat de andere thema's betreft.

Voor deze wisselende resultaten en haar beleid op het vlak van het dierenwelzijn tijdens haar ambtstermijn 2019-2024 geeft GAIA de Waalse minister van Dierenwelzijn een score van:

12/20